

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและภาคการท่องเที่ยว 2) สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมุนไพร เพื่อใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และ 3) ศึกษารูปแบบ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและภาคการท่องเที่ยว ดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) พื้นที่ศึกษาประกอบด้วย 5 พื้นที่ ได้แก่ 1) หมู่บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย 2) หมู่บ้านห้วยเตี๋ย-หมู่บ้านห้วยสัก ตำบลต้า อำเภอขุนตาล และหมู่บ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ 3) หมู่บ้านป่าแดงหลวง และหมู่บ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย 4) หมู่บ้านห้วยทรายขาว หมู่บ้านดงมะตะ อำเภอพาน และ หมู่บ้านร่องบอน อำเภอแม่ลาว 5) หมู่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน บุคลากรท้องถิ่น ผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายผลการศึกษาโดยใช้เทคนิควิธีพรรณนาและการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการศึกษาพบว่า

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี ทางกาย ใจ และจิตวิญญาณ และ 2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย ดังนั้นเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและภาคการท่องเที่ยว จำแนกเป็น 4 ประเภท คือ (1) เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (2) เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงสำหรับนักท่องเที่ยวในวัยทำงานกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (3) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLCT) สำหรับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ Gen Y ในกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (4) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ 2) การสร้างมูลค่าและคุณค่าร่วมกับเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว จำแนกเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพรพื้นบ้านด้วยการแปรรูปสมุนไพร จนเกิดผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป 4 ผลิตภัณฑ์ คือ เจลขมิ้นชัน ลิปปาล์มน้ำผึ้ง ยาหม่องแท่งตะไคร้ และสบู่ว่านสาวหลง และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับบริการและกิจกรรมในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้วยแนวคิด “นวัตกรรมบริการ” ได้แก่ (1) การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพและการออกแบบการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจตั้งแต่การต้อนรับนักท่องเที่ยว (2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ , การ

ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว , การสื่อความหมาย (3) การสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และบริการ รวมทั้ง การสร้างความหลากหลายในช่องทางการจำหน่ายสินค้า กิจกรรมการท่องเที่ยวและการตลาดแหล่งท่องเที่ยว

3) รูปแบบการพัฒนาธุรกิจบริการเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่สามารถเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน (MCLT) จำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ ธุรกิจการนำเที่ยวและธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป โดยผ่านเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ บูรณาการเข้ากับการเดินทางท่องเที่ยวขาออก และขาเข้า ผ่านความร่วมมือกับบริษัททัวร์

ABSTRACT

This study aims to: 1) study herbal based health tourism's program, route and activity in Chiang Rai province responding tourist and other tourism stakeholders' demand; 2) Herbs' value added and value co-creation with herbal based health tourism's activities and; 3) purpose the herbal based health tourism's business linking with neighboring countries (MCLT). Mixed methods were used for this study. The study covers 5 areas of: 1) San Ton Kok village, Thasud-Muang Chiang Rai district; 2) Huay Deui village- Huay Sak village, Khuntarn district-Namma village, Chiang Khon district; 3) Pa Daeng Luang village and Mong kham village, Maesai district; 4) Huay Sai Khaow village-Dong Mada village – Rong Bon village, Mae Lao district and; 5) Huay Hin Ladhai village, Wieng Papao district.

Tourism stakeholders are the main population including: public sector, private sector, community, service providers and tourists. Descriptive analyses and thematic analyses were applied to explain data.

The study revealed that: 1) there are two types of herbal based wellness tourism focusing on body, mind and soul and; herbal based medical tourism. Thus, 4 tour programs/ routes were facilitated responding to tourist and other tourism stakeholders' demand. These includes: (1) tourism program on herbal based health tourism for reformer oriented and mainstream oriented tourists; (2) tourism program linking herbal based health tourism with other tourist destinations in the area for mainstream oriented tourists; (3) tourism program linking herbal based health tourism with neighboring countries (MCLT) for Gen Y of reformer oriented and mainstream oriented tourists and; (4) tourism program on herbal based health tourism for silver aged tourists. (2) tourism program linking herbal based health tourism with other tourist destinations in the area; (3) tourism program linking herbal based health tourism with neighboring countries (MCLT) (4) tourism program on herbal based health tourism for silver aged tourists.

2) Four herbal products were created to enhance value added and value co-creation with herbal based health tourism's activities including: turmeric gel, bee wax lip balm, lemon grass balm and amomum biflorum jack soap. In addition, service innovation were used to initiate (1) new good quality -herbal products and

designing wow-service to welcome tourist (2) developing new packaging, tourist destination, interpretation and; (3) diversity of herbal products and services in addition to distribution channels, tourist activities and tourism destination marketing.

3) The herbal based health tourism's business linking with neighboring countries (MCLT) is classified into two types including tourism business and herbal products. These businesses can be facilitated via community based tourism networks and integrate the tour program as part of outbound tourism and inbound tourism with travel agency collaboration.